

*Проф. др Марко Рајчевић,
Проф. др Рајко Кузмановић,
Правни факултет, Бања Лука*

Правни режим иноулагања у Републици Српској

У међународној пословној пракси позната су два основна облика страних улагања. Један облик су страна улагања власничког типа, а други облик су уговорна страна улагања. Код улагања власничког типа катактеристично је да се ради о оснивању новог привредног друштва од стране иностраног улагача, при чему се страном улагачу омогућава да самостално или заједно са другим страним или домаћим инвеститорима стиче власништво над новооснованим привредним субјектом, што му омогућава и активно учешће у управљању и подјели профита и ризика. Улагања капитала власничког типа могу да се изразе у два облика, и то као индиректна страна улагања и директна страна улагања. Код индиректних страних улагања власничког типа страни улагачи стичу право својине над уложеним средствима, право управљања и контроле, али немају активан однос у раду и пословању предузећа, што ће остваривати само онда ако уложи свој капитал кроз директна страна улагања. За уговорни облик страних улагања карактеристично је да се ради о улагању у пословање и то тако да су односи између саулагача, домаћег и страног партнера, облигационо - правног карактера.

Ова кратка уводна упознавања са појмом страних улагања потребна су да би се стекла слика о томе шта се подразумева под тим термином, односно шта је његов садржај, како би могли на основу те спознаје лакше оцијенити какве су правне могућности евентуалних страних интересената да свој капитал уложи у Републику Српску.

То, наравно, подразумева и обавезу да се укратко, колико нам то простор овог рада дозвољава, осврнемо на правни режим иностраних улагања који важи у

Републици Српској. Но, инострано улагање није, правно гледано, једноставна тема, јер иноулагач приликом разматрања своје одлуке да ли да инвестира, правни миље сагледава много шире, што има своју оправдану логику. Наиме, страни улагач прије но што се упусти у такав пословни подухват разматра врло широки круг питања. Ова се тврдња да илустровати набрајањем многих области које су у жижи потенцијалних улагача - нпр. статус привредних субјеката, девизни режим, радно законодавство, право својине, приватизациони процес итд. При томе, може изгледати да нека питања, на први поглед, излазе из оквира који се у нас подразумева када се говори о институционалним условима за страна улагања, јер се у нас одомаћило поједностављено мишљење да је за страна улагања довољно погледати шта пише у законском пропису којим се регулише та материја. Страни улагачи, међутим, имају приступ који је врло реалан и разумљив, а који подразумева потребу да се правни систем земље у коју се улаже сагледа у свим његовим аспектима, јер је однос настао страним улагањем немогуће издвојити из цјелине норми кој се на такав однос директно могу примјенити. Ово питање нећемо сагледавати у овом раду већ на њега само указујемо као на чињеницу која је битна за одлуку потенцијалног иноулагача.

1. Важећи прописи који се односе на страна улагања

Општепозната је чињеница да је Босна и Херцеговина сложена државна заједница састављена од два ентитета и три конститутивна народа. Уставом Босне и Херцеговине одређено је које су надлежности заједничких органа, а у оквиру њих за нас је битна чињеница да су то, између осталих, и спољнотрговинска и царинска политика. С тим у вези треба напоменути да је на нивоу Босне и Херцеговине донијето неколико значајних закона и то: Закон о спољнотрговинској политици, Закон о царинској политици Босне и Херцеговине, те Закон о политици директних страних улагања. Ови закони ће се примјењивати на територији Републике Српске, а Влада РС и ресорни органи ће донијети, односно усагласити све прописе за њихово провођење.¹⁾ Наведени закони су непосредно и посредно значајни за правни режим страних улагања у Републици Српској. Тако се Законом о спољнотрговинској политици одређује појам "спољнотрговинске политике", а под тим појмом се подразумевају "једнообразни државни принципи за примјену свих унилатералних мјера, које се тичу међународног протока роба и услуга, и за преговоре и закључивање свих споразума са трећим земљама, регионалним или међународним организацијама повезаним са међународном трговином."²⁾ Закон о царинској политици Босне и Херцеговине регулише основне елементе система за царинску заштиту БиХ, права и обавезе свих субјеката у поступцима царинења робе и путника, регулише царинско подручје, царинску линију, царински гранични појас, ца-

1. Видјети "Службени гласник Републике Српске", бр. 17/99.

2. Члан 3. ст.1. Закона о спољнотрговинској политици ("Сл. гласник РС", бр. 17/99.

риснски надзор, поступак царинења робе и других института који регулишу систем царинске заштите, а кога спомињемо зато што као и претходно наведени закон има индиректног утицаја на правни режим страних улагања.

За проблематику страних улагања најдиректније су везани Закон о политици директних страних улагања у Босни и Херцеговини,³⁾ (у даљем тексту и: Закон БиХ) као и Закон о страним улагањима и концесијама (у даљем тексту и: Закон РС).⁴⁾

Закон о политици директних страних улагања у БиХ регулише основе политике и принцип учешћа страних улагача у привреди Босне и Херцеговине. Закон (чл. 2. ст. 2.) одређује појам "директног страног улагања" или "страног улагања" под чим се подразумева "стицање, стварање или проширење било којег пословног подухвата, или било које активности која, сама или са другом, има за исход омогућавање једном или више страних улагача стицање или повећање контроле над неком компанијом која под својом контролом има индустријске, пољопривредне, комерцијалне и финансијске послове и послове везане за некретнине, услуге или друге активности, или да омогући проширење предузећа које је већ под контролом страног улагача. Такве инвестиције могу обухватити било који облик стварних и права интелектуалне својине укључујући, али не и неопходно ограничено на: слободно конвертибилну валуту или на локалну валуту, позајмице, авансе, вриједносне папире, мјенице, закупе и права заснована на уговору, укључујући концесије, постројења, опрему, резервне дијелове, сировине, права индустријске или интелектуалне својине или било које финансијске погодности дате од стране физичког или правног лица под страном контролом, изузев ситуације између матичних компанија и њихових филијала, ако то не резултира повећањем стране контроле над домаћим предузећем." Оваква дефиниција је као што се види врло екстензивна, али се по нашем мишљењу у суштини ограничава на то да за "исход" има, како Закон каже "омогућавање једном или више страних улагача стицање или повећавање контроле над неком компанијом" која обавља разне привредне дјелатности. Исто тако, важно је напоменути, да на дан ступања на снагу Закона БиХ, одредбе закона и прописа који се односе на директна страна улагања у Босни и Херцеговини, а које су супротне или нису у сагласности са њим, престаће да важе без повреда права и повластица које су страним улагачима дата и обавеза које су им наметнуте по основу ранијих закона и прописа.⁵⁾

Закон о страним улагањима и концесијама Републике Српске је, да тако кажемо, "изворни закон" за материју страних улагања која је предмет нашег интересовања. Суштинско питање односа ова два закона није приоритет примјене, јер је то питање, као што смо видјели, ријешено, већ садржина оба прописа. Мишљења смо да Закон о страним улагањима и концесијама, принципијелно гледано, садржи норме које су у великом дијелу у складу са одредбама Закона о политици дирек-

3. Видјети "Службени гласник Републике Српске", бр. 17/99.

4. Видјети "Службени гласник Републике Српске", бр. 21/96.

5. Члан 19. став 2. Закона о политици страних улагања у БиХ

тних страних улагања у БиХ. Да је то тако, показаћемо користећи компаративни метод у њиховом приказу по одговарајућим сегментима.

2. Општа питања везана за страна улагања

У овом дијелу рада размотрићемо питања која су на неки начин основна и од којих у великој мјери зависи сама могућност да се потенцијални страни улагачи заинтересују да своја средства уложе у привредне субјекте Републике Српске. Ради се у суштини о општем односу и ставу према улагањима страних лица, погодностима, као и третману који имају у Републици Српској. Сигурно је да оцјена погодности улагања лежи на страном улагачу који у првом реду цијени економске шансе да улагањем капитала оствари профит, а одмах затим оцјењиваће и колико је његов капитал правно сигуран с обзиром на гаранције које му пружају позитивни прописи.

2.1. Ко се сматра страним лицем (улагачем)

У Закону о политици директних страних улагања у БиХ наводи се (чл. 2. ст. 1.) да "страни улагач" значи физичко лице које нема стални боравак у БиХ и нема своје главно мјесто пословања у БиХ или правно лице формирано у складу са страним законом које има своју регистровану канцеларију, централну управу или главно мјесто пословања у некој страној земљи. По Закону о страним улагањима и концесијама РС, (чл. 2. ст. 2.) страно лице је страно правно лице са сједиштем у иностранству, страно физичко лице, држављанин Републике Српске са пребивалиштем, односно боравиштем у иностранству дужим од годину дана, мјешовито предузеће у коме је учешће страног капитала веће од 51% и страно лице које је основало сопствено предузеће на територији Републике Српске.

2.2. Дјелатности у које се може улагати страни капитал

Принципијелно гледано оба прописа максимално преферирају политику страних улагања. Тако Закон БиХ каже (чл. 3.) да уколико тим законом није другачије предвиђено, страни улагач има право да инвестира, реинвестира добит из таквих улагања у било који и све секторе привреде БиХ, и то у истом облику и под истим условима дефинисаним за резиденте БиХ и важећим законима и прописима БиХ и ентитета. Међутим, страни улог у главници неког предузећа које се бави производњом и продајом оружја, муниције, експлозива за војну употребу, војне опреме те јавним информисањем, не може прећи 49% главнице у том предузећу. Закон БиХ каже да у случају улагања у такву производњу страни улагачи морају добити претходну сагласност од надлежног органа у одговарајућем ентитету.

Закон РС такође даје широке могућности пласмана страног капитала уз сличне рестрикције као и Закон БиХ. Наиме, Закон РС (чл. 7.) одређује да страно лице не може, само или са другим страним лицем, основати предузеће у области произ-

водње и промета оружја, јавног информисања, система веза (телекомуникациони објекти међународног и магистралног значаја, мреже са интегрисаним услугама и сателитске комуникације), у комуналној дјелатности (водовод и гријање), нити на подручју које је, према одредбама закона, одређено као забрањена зона. Рестрикција је релативна јер се страном лицу не забрањује да дјелује у наведеним областима, већ му се (чл. 8.) брани да буде већински власник, што значи да то може бити само домаће лице.

2.3. Предмет улога страних и домаћих лица

Улог се по Закону БиХ (чл. 2.) одређује као власнички интерес који неки улагач посједује у неком предузећу, а његова конкретна садржина одређена је у појму "директно страно улагање" или "страно улагање" о чему смо већ говорили.

Закон РС (чл. 3.) одређује да улог страног лица може бити у девизама, стварима, услугама, имовинским правима, хартијама од вриједности и динарима који се по прописима о девизном пословању могу трансферисати у иностранство. Страно лице може уложити и динаре стечене откупом и конверзијом обавеза (потраживања) по одређеним иностраним кредитима, односно конвертовати спољни дуг у складу са законом. Улог домаћег лица, како каже Закон РС, може бити у динарима, девизама, услугама, стварима, имовинским правима и хартијама од вриједности. Ствари, услуге и права које служе као улог морају се новчано изразити.

Треба примјетити да је тада, у вријеме доношења Закона РС, динар био једино законско средство плаћања, што данас није случај јер се више не користи на простору Републике Српске.

2.4. Права страног лица по основу улагања

Закон БиХ (чл. 8.) одређује да, у складу са његовим одредбама и одредбама других закона БиХ и ентитета, страни улагачи имају иста права и обавезе као и резиденти БиХ. БиХ и ентитети неће вршити дискриминацију страних улагања у било ком облику, укључујући али и не ограничавајући се на њихово држављанство, сједиште боравиште, религију или државу поријекла инвестиције. Страни улагачи по чл. 11. имају слиједећа права:

1. да ради својих улагања на територији БиХ отворе рачуне код било које пословне банке у домаћој или слободно конвертибилној валути;

2. да слободно врше конверзију домаће валуте у БиХ у било коју слободно конвертибилну валуту ради плаћања које се односе на њихова улагања у БиХ;

3. да врше трансфер у иностранство, слободно и без одлагања, у слободно конвертибилној валути, добит која настане као резултат њиховог улагања у БиХ, укључујући али и не ограничавајући се на :

а) добит од улагања остварења у облику профита, дивиденди, камата и других облика,

б) средства која улагачи стекну након дјелимичне или потпуне ликвидације својих улагања у БиХ, или од продаје имовине, односно власничких права и

в) примјерену накнаду због национализације, експропријације или реквизирања или сличних мјера које буду предузете у јавном интересу а у складу са важећим законским или подзаконским актима.

Закон БиХ (чл. 12.) каже да страни улагачи имају иста власничка права на некретнинама као и држављани БиХ. Ако су страни улагачи из једне од држава наслједница бивше СФРЈ, онда они имају таква права под условом да улагачи који имају држављанство БиХ, односно припадају БиХ, имају иста таква права у држави наслједници о којој се ради (у питању је реципроцитет).

По члану 14. Закона БиХ иноулагачи ће имати право да слободно запошљавају намјештенике из иностранства, уколико није одређено другачије законима БиХ о раду и усељавању.

Закон РС одређује (чл. 10.) да страном лице по основу улагања има право:

1. да управља односно учествује у управљању предузећем;
2. да пренесе права и обавезе из извора улагања или уговора, односно одлуке о оснивању на друга страна или домаћа лица;
3. да учествује у добити по основу уложених средстава и да слободно трансферише и реинвестира ту добит;
4. на повраћај појединих уложених ствари, сагласно уговору;
5. на повраћај улога, односно остатака средстава која су уложена у предузеће у случају раскида уговора, односно истека уговора о улагању или уговора односно одлуке о оснивању или престанку рада тог предузећа;
6. на удио у нето имовини и повраћај удјела, односно имовине по престанку рада предузећа ако је средства уложио у оснивање предузећа;
7. друга права предвиђена овим и другим законима.

Иноулагач има, у складу са уговором о улагању или уговором, односно одлуком о оснивању право увида у пословне књиге и текуће пословање предузећа у које је уложио средства, као и право да само или преко овлашћеног представника врши ревизију преиодичног и годишњег обрачуна. Као и Закон БиХ и Закон РС иноулагачу обезбјеђује национални третман, јер по члану 6. иноулагач на територији Републике може основати предузеће и улагати у њега на начин и под условима под којим домаћа лица могу основати предузећа, односно улагати средства у предузећа ако законом није другачије одређено.

И по Закону РС иноулагач може слободно да трансферише средства у иностранство након што измири све доспјеле законске обавезе према РС. Трансфер средстава подразумејива (чл. 15. ст. 1. и 2.) :

1. повраћај улога, репатријацију удјела у нето имовини предузећа по престанку рада или продаје, сагласно уговору, односно оснивачком акту;
2. трансфер добити, сагласно уговору, односно оснивачком акту.

Трансфер добити може да буде новчани и материјални, у валути и испорукама, тј. извозом производа из заједничког пословања.

2.5. Пореске, царинске и друге олакшице

По члану 9. Закона БиХ опорезивање страних улагача обављаће се у складу са пореским законодавством ентитета. У циљу подстицаја страних улагања ентитети ће обезбиједити да пореско законодавство садржи стопе пореза и друге погодности које су привлачне за иноулагача, а имају и обавезу да повремено заједнички врше преглед пореског законодавства, како би оно, како каже Закон БиХ, "задржало привлачност".

Закон БиХ одређује да ће се порески режими у Ентитетима руководити начелима недискриминације иноулагача и да међусобно неће конкурисати у давању пореских олакшица.

Страна улагања ће по чл. 10. Закона БиХ бити изузета од плаћања царина и царинских обавеза, искључујући царинско евидентирање уколико другачије није предвиђено одредбама Закона о царинској политици БиХ (а тај Закон, у чл. 162. ст. 2. каже да се опрема стављена у слободни промет, а која је заснована на страном улагању, ослобађа од плаћања царине у складу са Законом о политици директног страног улагања у БиХ).

У вези олакшица и подстицаја директних страних улагања по Закону БиХ (чл. 6.) Савјет министара БиХ ће основати одговарајућу институцију. И ентитети могу основати такве институције које ће се бавити промоцијом и потпомагањем улагања на својим територијама. Ове институције ће међусобно размјењивати потребне информације ради унапређивања директних страних инвестиција у БиХ и остваривања циљева закона.

Закон РС (чл. 12.) одређује да је увоз опреме, других основних средстава и материјала за изградњу објеката који представљају улог страног лица или повећање тог улога на основу уговора о улагању или уговора, односно одлуке о оснивању слободан. То подразумева ослобођење од везаности за могуће контингенте и дозволе на увоз одређених роба, сировина и репроматеријала. Закон РС такође (чл. 13.) наводи да је увоз нове опреме по основу улога страног лица, осим путничких моторних возила и аутомата за забаву и игре на срећу, ослобођен плаћања царина и других увозних дацбина. Страни улагач биће ослобођен плаћања пореза на профит до коначне отплате инвестиције, односно највише до пет година од дана улагања средстава. Иноулагач који за потребе производње увози сировине и репроматеријал ослобођен је од плаћања царина и других увозних дацбина. Увоз нове опреме без плаћања царина и других увозних дацбина може се користити у складу са утврђеном динамиком улагања до коначне изградње објекта, односно отпочињања дјелатности у коју се врши улагање, а ако се улагање врши на основу реинвестирања добити, за све вријеме трајања уговора односно одлуке.

2.6. Заштита права страног улагача

Оно што је посебно битно иноулагачима јесу околности везане за заштиту њихових права, односно гаранција које им се у том погледу нуде.

Закон БиХ садржи неколико одредаба. По члану 16. гарантује се да страна улагања неће бити национализована или реквирирана, те подвргнута мјерама са сличним посљедицама изузев у јавном интересу и у складу са важећим законима и подзаконским актима и уз плаћање примјерене накнаде, а она ће бити примјерена ако је адекватна, ефективна и брза. Разрада стандарда за надокнаду у случају наведених мера биће у складу с међународним стандардима који ће се прописати од стране ентитета. Исто тако, страни улагач моћи ће по ступању на снагу Закона БиХ да у писаној форми а у року од 120 дана од дана ступања на снагу тог закона обавијести надлежни орган да жели његову примјену на свој однос настао по ранијем ентитетском закону. У члану 20. Закона БиХ наводи се да права и повластице дате страним улагачима и обавезе које произилазе из тог закона не могу бити укинуте нити поништене ступањем накнадно донесених закона и подзаконских аката на снагу. Но, ако су ти накнадно донесени прописи повољнији за иноулагаче, они ће имати право да бирају режим који ће бити мјеродаван за њихово улагање.

Страни улагач ужива правну заштиту и по прописима РС. Њему се чак пружају и уставне гаранције. Наиме, Амандман XLVIII на Устав РС којим је замијењен чл. 57. Устава одређује да:

"Страна лица могу стицати право својине и права на основу закона у складу са законом.

Својинска и друга права страног улагача стечена на основу уложеног капитала, не могу се ограничити или одузети законом или другим прописом.

Јамчи се право страном лицу да обавља привредну или другу дјелатност и права по основу пословања, под условима која се не могу мијењати на његову штету.

Страном улагачу јамчи се слободно изношење добити и уложеног капитала из Републике.

Законом се може, изузетно, ако то захтева општи друштвени интерес, утврдити у којим делатностима, односно подручјима, страно лице не може основати властито предузеће."

Законом РС у чл. 14. прецизира се да у случају измјене закона која је услиједила након одобрења, односно регистрације уговора о улагању на односе утврђене тим уговором примјењују одредбе уговора, односно статута и закона који је важио на дан одобрења, односно регистрације уговора ако је то за улагача повољније или ако улагачи одређена питања споразумно не уреду у складу са измијењеним одредбама закона.

2.7. Рјешавање спорова

Закон БиХ у чл. 17. одређује да ће се спорови везани за страна улагања рјешавати пред надлежним судовима у БиХ, осим ако се заинтересоване стране не договоре о некој другој процедури којом ће се ти спорови рјешавати, укључујући али не и ограничавајући се на домаће или међународно миреење или арбитражу.

По Закону РС (чл. 42.) спорове који настану по основи страних улагања рјешаваће надлежни суд у Републици, ако Уговором о улагању, односно оснивачу није предвиђено да такве спорове рјешава домаћа или страна арбитража.

Треба примјетити да су наведени прописи у складу са међународном праксом. Наиме, рјешавање спорова из страних улагања може бити споразумно и институционално. У првом случају све настале неспоразуме рјешаваће се на пријатељски начин, договором.

Институционално рјешавање подразумијева изношење насталог конфликта пред одређени суд или арбитражу.

Судско рјешавање спорова које је нешто рјеђе од арбитражног у надлежности је редовних судова државе гдје је извршено улагање.

Арбитражно рјешавање спорова, које је у пракси чешће, подразумијева изношење насталог спора пред "тренутну" тј. "*ad hoc*" арбитражу, како се она у пракси и теорији зове. Она се формира, по правилу, на тај начин што свака страна у спору именује по једног арбитра, а они именују трећег - предсједавајућег. Ако једна од страна пропусти да именује свог арбитра или се именовани арбитра не могу сложити око избора трећег, тада арбитра именује нека независна институција или личност (нпр. предсједник Међународне трговинске коморе у Паризу).

Најпознатија институционална арбитража за рјешавање спорова из уговора о страним инвестиционим улагањима је Међународни центар за рјешавање инвестиционих спорова, конституисан Конвенцијом о рјешавању инвестиционих спорова између држава и држављана других држава од 1966. године, коју је прихватила и БиХ. Сам центар не рјешава спорове, већ то чини његова Комисија за мирене и његов Арбитражни суд. Ова арбитража рјешава спорове према правилима о којима странке у спору постигну сагласност. Ако нема споразума странака око тога, Арбитражни суд примјењује право државе потписнице која је странка у спору и одговарајуће прописе међународног права. Арбитражни суд може рјешавати спорове и по принципу правичности под условом да се странке са тим сагласе.

2.8. Одобравање, пријављивање и регистрација страних улагања

Страна улагања због својих специфичности и сложености подвргнута су одређеним обавезним законским процедурама везаним за одобравање, пријављивање и регистрацију код надлежних органа.

Закон БиХ (чл. 2. ст. б) захтијева да се у случају улагања у дјелатности за која важе ограничења (производња војне опреме и јавно информисање) мора добити претходна сагласност од надлежног органа у одговарајућем ентитету. Та сагласност (одобрење) мора се добити у року од 30 дана од дана подношења захтјева, јер ће се у супротном одобрење сматрати добијеним, изузев да надлежни орган прије истека поменутог рока није подносиоца у писменој форми обавијестио о томе да одлуку поводом захтјева одгађа, до коначне одлуке која се мора донијети у року од 90 дана од дана пријема захтјева. Ако таква одлука не буде донешена ни у року од 90 дана, директно страно улагање ће се сматрати одобреним у ком случају

је оно трајног карактера. Услови под којима страни улагач мора да поднесе пријаву за одобрење дефинисаће се подзаконским актима које ће донијети БиХ и ентитети, а који ће бити објављени у службеним гласилима..

Закон БиХ у члану 5. говори о регистрацији страних улагача и обавезује иноулагаче да то учине истовремено код надлежног органа БиХ и одговарајућег ентитета, у циљу олакшања положаја страног улагача. Ентитети имају обавезу да:

1. осигурају у својим подзаконским актима да су им документи везани за регистрацију истог садржаја и у складу са међународним стандардима;
2. потврде иноулагачу у року од 10 дана од дана регистрације да је иноулагање регистровано, односно да је документ (и у ком дијелу) поднешен за регистрацију мањкав;
3. да се протоком наведеног рока регистрација сматра извршеном.

Међутим, ако се ради о улагањима у дјелатности ограничене за улагање, надлежни орган у ентитету потврђује регистрацију таквог улагања тек након издавања потребног одобрења. Страни улагач подноси документ за регистрацију у складу са прописима који ће донијети БиХ и ентитети, заједно са копијом потврде о регистрацији коју му је издао надлежни орган БиХ у року од 10 радних дана од пријема те потврде.

БиХ и ентитети могу објављивати опште податке о страним улагањима при чему ће поштовати легитимне интересе предузећа о којима се ради и осигурати да се њихове пословне тајне не откривају. Поступци регистрације и објављивања података о страним улагањима биће прописани у подзаконским актима које ће донијети БиХ и ентитети.

Закон РС у члану 35. одређује обавезу за иноулагача да прибави одобрење министарства надлежног за економске односе са иностранством, за случајеve:

1. оснивања или куповине предузећа, односно дијела предузећа (филијале) којим стиче право већинског учешћа у управљању;
2. учешћа у оснивању предузећа у областима и дјелатностима која су законом лимитирана и улагања у предузеће, односно повећање улога у предузеће.

Министарство ће у поступку одобравања нарочито цијенити квалитет, врсту и обим страног улагања.

Сви уговори се по чл. 36. ст. 1. Закона РС пријављују министарству надлежном за економске односе са иностранством, и то у року од 30 дана од дана потписивања или доношења. Ако се ради о улагању у државно предузеће уз пријаву се мора доставити извјештај овлашћеног процјењивача о процјени вриједности улога и процјени вриједности државног капитала у складу са законом. Поменуто министарство утврђује узајамност и цијени усклађеност аката о улагању са законима и о томе доноси рјешење. Рјешење ће бити одбијајуће ако акта не задовољавају захтјев закона. Ако се врши улагање куповином акција, прије куповине иноулагач ће поднијети поменутом министарству писмену изјаву о намјери куповине са назнаком врсте и вриједности акција и услова плаћања, а ради регистрације таквог ула-

гања. Министарство ће рјешење о испуњењу услова за регистрацију донијети у року од 30 дана од дана пријема улагачких аката, а протеком тог рока сматраће се да су испуњени законски услови (ћутање администрације). Против одбијајућег рјешења министарства може се изјавити жалба Влади у року од 15 дана од дана достављања рјешења, а против коначног рјешења не може се водити управни спор.

Све измјене и допуне улагачких аката као и њихов престанак пријављују се у складу са прописаним поступком (чл. 37. Закона РС).

Сви улагачки акти воде се у посебном регистру код министарства надлежног за економске односе са иностранством са подацима који су Законом РС прописани (чл. 38.). Закон РС прописује да улагачки акти које поменуто министарство није одобрило, односно регистровало имају третман ништавих аката. Чланом 41. прописано је да се предузеће које се оснива средствима страног лица уписује у регистар код надлежног суда тек када добије одобрење, односно рјешење о упису у регистар министарства.

У уводном дијелу напоменули смо да постоје страна улагања власничког типа и улагања која су облигационо - правне природе. Међутим, та подјела је базирана на методологоји коју је користио наш законодавац у Закону РС, а Закон БиХ иде сасвим другим путем и даје најопштију дефиницију "директних страних улагања" или "страних улагања" која у себи наизглед садржи и једну и другу наведену могућност, мада се може тврдити да се превасходно мисли на улагања власничког типа, јер за крајњи циљ има "стицање или повећање контроле над неком компанијом", а "страна контрола", по Закону БиХ (чл. 2.) "значи свако учешће од преко 10% капитала и, односно или гласачких права, чији су директни носиоци страни улагачи или неко домаће правно лице под таквом контролом".

Закон РС је у том погледу много експлицитнији јер у члану 5. наводи да страном лице може, само или са другим страним, односно домаћим лицем:

1. основати предузеће или
2. улагати средства у предузеће.

Страно правно лице може у Републици основати дио свог предузећа (филијалу) који има својство правног лица и послује по републичким прописима.

Начин оснивања и рада дијела страног предузећа (филијале) прописује Влада.

Страно лице може купити предузеће, односно његов дио или акције предузећа у складу са законом.

Посебан облик страног улагања су концесије које Закон РС регулише редуковано и по узору на југословенско законодавство, док се Закон БиХ тим питањем директно не бави, те треба закључити да су концесије, због својих специфичности, препуштене ентитетском законодавству. Простор и сврха овог рада нам не дозвољавају да разматрамо и то питање јер је оно југословенској стручној јавности добро познато.

Треба на крају рећи да су и прописи БиХ и ентитетски прописи либерални те у том смислу нису препрека страним улагањима. Међутим, досадашња искуства у

погледу иноулагања у БиХ и РС потврђују већ општепознате чињенице да страни приватни капитал не долази, или долази обимом врло ограничено и опрезно, а разлог су политичка и економска стабилност која код нас још није на потребном и пожељном нивоу.